

dr hab. Rafał Łuc, prof. AMKL
Akademia Muzyczna im.
Karola Lipińskiego
50-043 Wrocław, pl. Jana Pawła II nr 2
rafal.luc@amkl.edu.pl
Dziedzina: sztuki
Dyscyplina artystyczna: sztuki muzyczne

Wrocław, 15.06.2025 r.

Dotyczy:

Powierzeniu funkcji recenzenta w sprawie nadania stopnia doktora dla pana mgra Łukasza Brzeziny w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 20.02.2025 roku.

Temat pracy doktorskiej: Transkrypcja wybranych Pór Roku Antonio Vivaldiego, Astora Piazzolli i Maxa Richtera jako proces twórczy na przykładzie zestawienia instrumentalnego: akordeon i saksofon.

Zlecaniodawca opinii

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie; zlecenie podjęte na podstawie pisma sygnowanego przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej, prof. dra hab. Roberta Cieśli z dnia 20.02.2025 r.

Ocena pracy doktorskiej

Przedstawiona praca doktorska pana mgra Łukasza Brzeziny składa się z zarejestrowanego na nośniku elektronicznym dzieła artystycznego następujących kompozycji:

1. Antonio Vivaldi - *Cztery Pory Roku*:

- Koncert nr 1 E-dur *Wiosna*, cz. III Allegro
- Koncert nr 2 g-moll *Lato*, cz. III Presto
- Koncert nr 3 F-dur *Jesień*, cz. III Allegro
- Koncert nr 4 f-moll *Zima*, cz. III Allegro

2. Recomposed by Max Richter: Vivaldi – *The Four Seasons*:

- Recomposed by Max Richter: Vivaldi – *The Four Seasons Wiosna* cz. I
- Recomposed by Max Richter: Vivaldi – *The Four Seasons Lato* cz. I

- Recomposed by Max Richter: Vivaldi – The Four Seasons *Jesień* cz. I
- Recomposed by Max Richter: Vivaldi – The Four Seasons *Zima* cz. I

3. Astor Piazzolla - *Las cuatro estaciones porteñas*

- *Primavera Porteña*
- *Verano Porteño*
- *Otoño Porteño*
- *Invierno Porteño*, oraz opisu dzieła artystycznego - *Transkrypcja wybranych Pór Roku Antonio Vivaldiego, Astora Piazzolli i Maxa Richtera jako proces twórczy na przykładzie zestawienia instrumentalnego: akordeon i saksofon.*

Kandydatowi towarzyszy znakomity muzyk - saksofonista Jakub Muras.

W żadnym z przedstawionych materiałów nie znalazłem informacji dotyczących czasu i miejsca rejestracji utworów, ani wskazania osób odpowiedzialnych za jego realizację. Choć nie są to dane niezbędne do dokonania merytorycznej oceny i uznania wysokiej jakości nagrania, istotne jest, aby wszyscy współtwórcy zaangażowani w powstanie wspomnianego dzieła zostali wskazani.

Przedstawionej płyty wysłuchałem kilkakrotnie, z dużym zainteresowaniem i prawdziwą przyjemnością. Już od pierwszych dźwięków z nośnika daje się zauważyć wysoki poziom umiejętności wykonawców. Artyści realizują swoje partie z dbałością o jakość brzmienia i kulturę gry, posługują się bogatą i zróżnicowaną paletą barw swoich instrumentów. Z należyтым pietyzmem traktowane są wszelkie elementy dzieła muzycznego - takie jak zróżnicowana artykulacja, szeroki zakres dynamiczny, odpowiednio dobrana agogika czy prowadzenie fraz. Interpretacje Łukasza Brzeziny i Jakuba Murasa nacechowane są dużym pierwiastkiem intelektualnym zarówno na poziomie mikro, jak i makroformy, co pozwala słuchaczowi na komfortowe śledzenie narracji i podążenie za formą zarejestrowanych utworów. Balans pomiędzy instrumentami w przeważającej części jest odpowiedni, choć w kilku miejscach cyklu *Las cuatro estaciones porteñas* Astora Piazzolli odczułem pewien niedosyt brzmienia partii lewej ręki akordeonu.

Dzieło artystyczne otwiera szereg trzecich części z cyklu Antonio Vivaldiego. Już w *Wiosnie* uwagę przykuwa harmonijna współpraca między wykonawcami, wyraziste kontrasty dynamiczne oraz umiejętne prowadzenie narracji muzycznej. Partia akordeonu, chwilami zabarwiona nieco organowym charakterem, brzmi pewnie i wspiera saksofonistę. W motorycznej części *Lato* słuchacz od pierwszych taktów zostaje „przeniesiony” w sam środek muzycznej burzy. Odważne tempo uwypukla zarówno sprawność techniczną, jak i doskonałą synchronizację między muzykami. Na szczególną uwagę zasługuje prowadzenie napięć harmoniczných - dominanty i ich rozwiązania budują wyrazistą dramaturgię. W *Jesieni* interpretacja nabiera tanecznego charakteru; partie są

prowadzone z elegancją i wyczuciem stylu. Pewne zastrzeżenie może budzić chwilowe mocno wyeksponowane brzmienie partii lewej ręki akordeonu, które w środkowym fragmencie przybiera nieco zbyt aktywny charakter wyprowadzając słuchacza ze strefy komfortu. *Zima* stanowi zwieńczenie cyklu - interpretacja tej części wyróżnia się znakomitą operowaniem dynamiką, zwłaszcza w zakresie *piano*, oraz świadomym kształtowaniem długich fraz. Wirtuozeria pozostaje w służbie muzyki, nie dominuje nad nią, lecz wspiera jej ekspresję i narrację.

Centralne miejsce w dziele artystycznym zajmują nagrania pierwszych części cyklu *Recomposed by Max Richter: Vivaldi - The Four Seasons* czyli „reinterpretacja i daleka parafraza koncertów skrzypcowych Antonia Vivaldiego z cyklu *Cztery pory roku*”¹. Twórczość Richtera otwiera przed wykonawcami nowe możliwości interpretacyjne i aranżacyjne, zachęca do sięgania po klasyczny repertuar w odświeżonej i nowoczesnej odsłonie.

Niezwykle podoba mi się zabieg, zastosowany przez realizatora nagrania, o doborze innego pogłosu - tu o większym natężeniu, do kompozycji Maxa Richtera. Takie rozwiązania dają słuchaczowi przestrzeń i możliwość pełnego „zanurzenia się” w dźwiękowej materii utworu, tworząc niemal hipnotyczny nastrój, co szczególnie można zaobserwować w otwierającej części. *Lato* z kolei, cechuje się nieco cięższą artykulacją lewej ręki, jednak całość zachowuje spójność i dramaturgię. *Jesień* przykuwa uwagę długimi, precyzyjnie kształtowanymi dźwiękami oraz umiejętnym wykorzystaniem harmonii do budowania napięcia. Saksofon brzmi tu wyjątkowo ekspresyjnie, zwłaszcza realizując długie dźwięki, które wzbogacają emocjonalną warstwę utworu. Cykl wieńczy *Zima*, w której wykonawcy - a zwłaszcza saksofonista - prezentują najwyższy poziom wirtuozerii. Dzięki temu ostatnia część nabiera dramatycznej intensywności i głębi, stanowiąc godne zwieńczenie całego cyklu.

Ostatnim elementem dzieła artystycznego jest *Las cuatro estaciones porteñas* Astora Piazzolli w opracowaniu na duet saksofonu i akordeonu. Transkrypcja bazuje na aranżacji orkiestrowej autorstwa Leonida Desyatnikowa, która z kolei została przygotowana na podstawie oryginalnego kwintetu Piazzolli. Mimo znacznie mniejszego aparatu instrumentalnego, wykonawcom udaje się oddać bogactwo brzmieniowe oraz wirtuozerię. Zastosowany pogłos również został dopasowany do charakteru utworu, tym razem jest on odrobinę zmniejszony.

Interpretacji pierwszej części, *Primavera porteña* jest na wskroś oryginalna. Muzycy zdecydowali się na odrobinę wolniejsze tempo (w porównaniu z innymi znanymi mi nagraniami), co muszę przyznać, sprawdziło się świetnie. W ramach prowadzenia swoich głosów, można

¹ Łukasz Brzezina - *Transkrypcja wybranych Pór Roku Antonio Vivaldiego, Astora Piazzolli i Maxa Richtera jako proces twórczy na przykładzie zestawienia instrumentalnego: akordeon i saksofon* s. 80

zaobserwować spójne i żywe dialogowanie. W ostatniej fazie (już w docelowym tempie) saksofon prezentuje się wyjątkowo wyraziście, natomiast okazjonalnie można odczuć niewielki niedosyt brzmienia lewej ręki akordeonu w ogólnym balansie dźwiękowym, co poruszałem we wcześniejszej części niniejszej recenzji. *Verano porteño*, w moim przekonaniu to jedna z najmocniejszych pozycji na płycie - wykonanie cechuje się dużą swobodą interpretacyjną, zmiennością nastrojów i całkowitym zrozumieniem narracji. Łukasz Brzezina wykazuje się dużą sprawnością i czujnością względem swojego partnera - pełni zróżnicowane funkcje jak wypełnienia harmonicznego dla solisty, równorzędnego partnera, a niekiedy wykonuje swoją partię w kontrze dla saksofonu. Współpraca wykonawców, ich świadomość formy sprawiają, że słuchacz angażuje się emocjonalnie w rozwój muzycznej opowieści. *Otoño porteño* przynosi większe rozłożenie akcentów na partie solowe obu instrumentów. Akordeon, oprócz funkcji akompaniującej, zyskuje także przestrzeń na bardziej rozbudowane solo, ukazując swój ekspresyjny potencjał. Również saksofonista ma okazję do prezentacji kadencji - co czyni z dużą swobodą i elegancją. Obaj instrumentalisci prezentują się tutaj jako artyści znakomicie odnajdujący się zarówno w dialogu, jak i w indywidualnych wypowiedziach muzycznych. *Invierno Porteño* to ostatnia część cyklu, zbudowana z fragmentów o skrajnym charakterze - wirtuozowskich (budujących napięcie) oraz nasyconych ładunkiem emocjonalnym (przynoszącym rozładowanie atmosfery). Konsekwentna i klarowna realizacja formy przez wykonawców, zgodnie z wcześniejszymi częściami utworu, umożliwia słuchaczowi pełne uczestnictwo w dramaturgii dzieła.

W całym cyklu zauważalny jest jednak główny podział ról: saksofon zdecydowanie pełni funkcję narratora i solisty, natomiast akordeon - dzięki umiejętnej grze fakturą i barwą - tworzy warstwę akompaniującą, często wcielając się w rolę aparatu orkiestrowego. Efekt końcowy jest spójny i przekonujący - artyści nie tylko oddają ducha muzyki Piazzolli, ale również nadają jej indywidualny, wyrazisty charakter.

Przedstawione kompozycje, oparte na oryginalnych opracowaniach autorstwa doktoranta, w jego interpretacji oraz Jakuba Murasa, zasługują na szczególne wyróżnienie. Muzycy prezentują nie tylko znakomite opanowanie warsztatu, lecz przede wszystkim głębokie, dojrzałe interpretacje. Ich wykonania cechuje duża świadomość artystyczna i precyzyjna realizacja zamysłu twórczego. Rezultatem jest sugestywna i przekonująca wypowiedź muzyczna. Przejrzysta konstrukcja partii oraz ścisła współpraca między wykonawcami nadają nagraniu wyraz autorskiego i w pełni świadomego przekazu.

Opis dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego zbudowany jest ze Wstępu, pięciu merytorycznych rozdziałów, Zakończenia, Bibliografii, tabeli oznaczeń rejestracji i spisu przykładów nutowych.

Rozdział I prezentuje „Cykliczność pór roku jako źródło inspiracji w muzyce, malarstwie, literaturze i filmie”. Autor w interesujący sposób opisuje jak tematyka dotycząca pór roku i ich zmienności wpływała na poszczególne dziedziny sztuki z podziałem na sztuki wizualne, literaturę i muzykę. Wskazywane są przykłady pochodzące ze sztuki światowej i lokalnej - polskiej; zarówno te historyczne jak i współczesne. Rozdział ten świadczy o niezwykle pogłębionej kwerendzie Autora, w której znalazły się informacje w części zupełnie mi nieznane. Cieszę się, że w ramach przygotowania niniejszej recenzji, miałem możliwość pogłębić swoją wiedzę w tym temacie.

Rozdział II zatytułowany jest „Teoretyczne podstawy transkrypcji muzycznej”. Doktorant przywołuje definicję transkrypcji (za Encyklopedią PWN), a także terminów jej pokrewnych (opracowanie, aranżacja, instrumentacja, adaptacja, intawoltacja, wyciąg, parafraza oraz fantazja) ze wskazaniem różnic pomiędzy nimi. W dalszych podrozdziałach omówiony jest proces transkrypcji, jego wpływ na ostateczne brzmienie i zagadnienia dotyczące prawa autorskiego. W ostatniej części Rozdziału II Kandydat omawia znaczenie transkrypcji w kontekście historycznym, w którym lapidarnie poruszone są również początki akordeonu - do czasów powstania pierwszych, oryginalnych utworów na akordeon.

Kompozycja trzech kolejnych merytorycznych rozdziałów oparta jest na tych samych założeniach konstrukcyjnych, powtarzających się w każdym z nich. Autor rozpoczyna od charakterystyki oraz przedstawienia okoliczności powstania omawianego dzieła, następnie przechodzi do jego szczegółowego omówienia przeprowadzonego przez siebie procesu transkrypcji. Opis ten jest rzetelny i interesujący, dzięki czemu czytelnik ma możliwość wniknięcia w tok myślenia Doktoranta i zrozumienia motywacji stojących za dokonanymi wyborami interpretacyjnymi. Za wyjątkiem kilku przykładów, są to rozwiązania, które okazały się w ostateczności skuteczne i pozytywne. Jako, że praca doktorska poświęcona jest tematyce badawczej, chętnie dowiedziałbym się również o większej ilości eksperymentów (także tych nieudanych) i dlaczego pewne rozwiązania nie sprawdziły się w sali prób lub na scenie.

Rozdziały III-V oceniam wysoko, niemniej pewne kwestie budzą moje zastrzeżenia. W tytule pracy przyjęto kolejność twórców: Antonio Vivaldi, Astor Piazzolla, Max Richter. Tymczasem zarówno w opisie dzieła artystycznego, jak i w samym dziele artystycznym, porządek ten został zmieniony - centralną pozycję zajmuje Max Richter, natomiast cykl Astora Piazzolli umieszczony został na

końcu. W części analitycznej Autor posługuje się wyłącznie przykładami nutowymi pochodzącymi z oryginalnych kompozycji. Choć sposób argumentacji i opis procesu twórczego są wnikliwe i pozwalają zrozumieć przyjęte rozwiązania artystyczne, w mojej opinii brakuje przykładów nutowych własnych opracowań Doktoranta, sporządzonych w edytorze nutowym. Ich obecność znacząco podniosłaby jakość tekstu i umożliwiłaby pełniejsze zrozumienie opisywanych decyzji transkrypcyjnych.

Istotnym błędem merytorycznym, powtarzającym się wielokrotnie w tekście, jest nieprawidłowe określanie jednego z rejestrów lewej ręki jako „podwójnego rejestru szesnastostopowego”. W mojej ocenie, Autor ma na myśli podwójny registr ośmiostopowy, który jest powszechny w większości współcześnie budowanych akordeonów. W przeciwnym razie należałoby przyjąć, że instrument byłby akustycznie zdolny do wydobywania dźwięków z oktawy subkontra, co w przypadku akordeonu koncertowego nie znajduje potwierdzenia.

Niektóre informacje w tekście mogłyby zostać pominięte. Praca doktorska skierowana jest do osoby, która posiada odpowiednią wiedzę i ma wystarczające informacje do zrozumienia dysertacji, stąd uważam fragmenty wyjaśniające, że akordeon posiada jeden miech lub omówienie techniki *bellow shake* za zbędne.

Strona edycyjna opisu dzieła artystycznego stoi na wysokim poziomie. W tekście znajdują się kosmetyczne błędy edycyjne, interpunkcyjne, składniowe, które nie wpływają jednak na jakość pracy.

W spisie rejestrów wskazane są wyłącznie rejestry z manualu dyskantowego. Brakuje rejestrów z manualu lewej ręki - te również mogłyby zostać zapisane graficznie za pomocą trójkątów (lub prostokątów) jak stosuje się obecnie w notacji muzycznej.

Konkluzja

Przedstawione dzieło artystyczne i jego opis stanowią twórczy wkład w rozwój dyscypliny, którą reprezentuje Kandydat. Proces transkrypcji jest niezwykle istotny w codziennej działalności akordeonistów, w opisanym powyżej pracy, został on zaprezentowany na podstawie ciekawych i istotnych przykładów. Dzieło artystyczne prezentuje bardzo wysoki poziom, świadczący o dojrzałości i świadomości artystycznej Doktoranta. Mimo pewnych niedociągnięć, praca pisemna również reprezentuje wysoki poziom i stanowi wartościowy wkład w rozwój wiedzy w dyscyplinie artystycznej. W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do publicznej obrony

rozprawy doktorskiej. Praca spełnia wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r.

- Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.)

